

Пашун С.А.

Днепровский районный суд города Киева

СУЩНОСТЬ ПРАВА НА КОММЕРЧЕСКУЮ ТАЙНУ

Аннотация

В статье раскрыты сущность права на коммерческую тайну. Проанализированы законодательные определения коммерческой тайны. Рассмотрены имущественные права на коммерческую тайну. Определены субъект и объект права на коммерческую тайну. Охарактеризованы право на использование коммерческой тайны.

Ключевые слова: коммерческая тайна, имущественные права, право интеллектуальной собственности, субъекты права, использование коммерческой тайны.

Pashun S.A.

Dniprovskiy District Court of Kyiv

THE ESSENCE OF THE LAW ON COMMERCIAL SECRET

Summary

The article reveals the essence of the right to a trade secret. Analyzed the legal definition of a trade secret. Considered a property right on a commercial secret. Defined subject and object of the law on commercial secret. Characterized the right to use the trade secrets.

Keywords: trade secrets, proprietary rights, intellectual property rights, subjects of the law, the use of a trade secret.

УДК 347.132.122

СУБ'ЄКТИ ПРАВА НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Фузік Г.В.

Дніпровський районний суд міста Києва

В статті досліджено правове положення суб'єктів права на комерційну таємницю. Розглянуто види суб'єктів права на комерційну таємницю. Проаналізовано зміст прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю. Охарактеризовано захист прав суб'єктів права на комерційну діяльність. Досліджено обов'язки органів державної влади з захисту комерційної інформації.

Ключові слова: комерційна таємниця, правове регулювання, захист, суб'єкти права, юридичні особи.

Постановка проблеми. Правовий інститут комерційної таємниці виступає невід'ємним атрибутом ринкової економіки. При здійсненні підприємницької практики нагромаджується велика кількість багатоманітної інформації, що має серйозне значення для вдалого розвитку бізнесу. В сучасних умовах інформаційного суспільства інформація набула ваги найважливішого ресурсу, без котрого неможливе звичайне функціонування ні окремого бізнесмена, ні суспільства, ні держави в цілому. Більш того, з піднесенням й вдосконаленням інформаційних технологій інформація набула характеру одного з найважливіших типів товару на ринку.

Природно, що особа, володіючи такого роду інформацією, буде прагнути зберегти цю інформацію за собою, запобігти її отримання третіми особами, оскільки у багатьох випадках таке отримання може мати просто катастрофічні наслідки для бізнесу. В сучасних умовах жорсткої конкурентної боротьби правовий захист різного роду інформації необхідна для вдалого розвитку підприємництва й становлення по-справжньому ринкової економіки, заснованої на вільній конкуренції. Як справедливо відзначається в літературі: «Забезпечення правової захищеності вітчизняної науково – технічної продукції сприяє підтримці національної, в тому числі економічної й технологічної безпеки. Надійна правова

охорона результатів інтелектуальної практиці – найбільш ефективний засіб боротьби проти промислового шпигунства, вона сприяє захисту прав авторів й власників науково-технічних результатів».

Мета статті – дослідити правове положення суб'єктів права на комерційну таємницю.

Виклад основного матеріалу. Право суб'єкта ха-зайнування на комерційну таємницю – це право на індивідуалізацію способу її використання, який включає право на захист від стороннього втручання в її використання, у тому числі неправомірний доступ до неї.

Вказане суб'єктивне право суб'єктів господарювання, що включає три елементи: 1) можливість самих с суб'єктів господарювання діяти деяким чином – розкривати склад інформації, який складає комерційну таємницю, розпорядок її конфіденційності, вживати заходів зі збереження її таємності, розпоряджатися нею тощо; 2) можливість вимагати того, щоб зобов'язані особи діяли у відповідності до сучасного законодавства й не порушували його право; 3) шанс звертатися за захистом до уповноважених державних органів у випадку порушення прав на комерційну таємницю, наприклад, за допомогою неправомірного збору, розголошу й використання комерційної таємниці.

У зарубіжному законодавстві суб'єктами права на комерційну таємницю також визнаються

особи, які здійснюють підприємницьку діяльність. Так, наприклад, згідно з § 90 Німецького Торгового уложення 1897 року, володарем комерційних та виробничих секретів є підприємець. При цьому, до комерційних та виробничих секретів належать комерційні задуми, комерційні цілі фірми, предмет та результати засідань органів управління фірми, розміри та умови банківських кредитів, розрахунки цін, баланси та бухгалтерські книги, негласні компаньйони товариств, комп'ютерні програми, списки представників або посередників, картотеки клієнтів тощо [1, с. 52].

Суб'єктами прав на комерційну таємницю згідно законодавства Росії є особи, що здійснюють підприємницьку діяльність. Господарський кодекс Росії прямо не вказує на суб'єктивну належність прав на комерційну таємницю, але такий висновок може бути зроблений виходячи зі змісту статті 139 Господарський кодекс Росії: наприклад, вказівка на «комерційну цінність інформації дозволяє припустити, що комерційна таємниця має відношення до підприємницької діяльності. В літературі висновок про те, що суб'єктами права на комерційну таємницю є підприємці, обґрунтовується по-різному. Так, одні вважають, що «комерційна таємниця як захищається правом об'єкт, не існує поза підприємства, вона невіддільна від підприємства» [4, с. 78].

Досить цікавою представляється точка зору, відповідно до якої «власником комерційної таємниці можна вважати будь-який господарюючий суб'єкт, що має статус юридичної особи, оскільки саме юридична особа має право створювати локальні нормативні акти, що регулюють охорону комерційної таємниці». згідно цього визначення, суб'єктами права на комерційну таємницю не можуть бути індивідуальні підприємці, оскільки вони здійснюють підприємницьку діяльність без утворення юридичної особи. Це представляється невірним, оскільки, відповідно до п. 3 ст. 23 Господарського кодексу Росії до підприємницької діяльності, що здійснюється без створення юридичної особи, застосовують норми, регулюючі діяльність юридичних осіб, що є комерційними організаціями, якщо інше не випливає із закону, інших правових актів або сутності правовідносин. В цьому випадку немає ніяких перешкод для визнання індивідуального підприємця суб'єктом права на комерційну таємницю.

Згідно українського законодавства комерційною таємницею вважають тільки ту інформацію, що стосується підприємницької практики. Тому суб'єкти підприємницької практики виступають суб'єктами права на комерційну таємницю.

Підприємницькі товариства – це «товариства, що виконують підприємницьку діяльність з ціллю одержати прибуток й в подальшому його розподілу між учасниками» (статті 84 Цивільного Кодексу). Видами підприємницьких товариств виступає: господарські товариства (акціонерне товариство, товариство з обмеженою чи додатковою відповідальністю), повне й командитне товариства чи виробничі кооперативи.

Відповідно до статті 506 Цивільного Кодексу суб'єктом права на комерційну таємницю може бути як фізична, так й юридична особи, що правомірно визначили інформацію як комерційну таємницю.

Суб'єктом господарювання є володілець комерційної таємниці, він має такі правомочності: [2, с. 69]

1) встановлювати, змінювати й скасовувати режими комерційної таємниці у відповідності до закону;

2) користуватися комерційною таємницею в господарській практиці (у тому числі й у виробництві товарів, робіт чи послуг), повідомляти інших осіб на підставі договорів, а також уводити цю інформацію до господарського обігу іншими способами;

3) на судовий захист в установленому порядку від діянь (дій чи бездіяльності), які порушують установлений у відповідності до законодавства режим комерційної таємниці чи створюють загрозу порушення такого режиму.

Фізична особа, що не виступає індивідуальним підприємцем, не може володіти комерційною таємницею. У той же час немає перешкод для придбання такою фізичною особою права на використання у відповідності комерційної таємниці.

Чинне законодавство не встановлює будь-яких спеціальних обмежень володіння правами на комерційну таємницю для іноземних громадян чи іноземних юридичних осіб. Вони можуть володіти цими правами на тих самих підставах, що й українські юридичні й фізичні особи.

Право на комерційну таємницю полягає в забезпеченні володільцю інформації можливості за-секречувати її від широкої публіки.

Заявки на патент до моменту їх публікації можна розглядати як комерційну таємницю. Будь-які публікації чи інші способи поширення інформації позбавляють її статусу комерційної таємниці.

Власнику потрібно вжити спеціальних заходів для забезпечення додержання режиму секретності.

Відповідно до статті 506 Цивільного Кодексу майновими правами на комерційну таємницю є [5, с. 113]:

- право використати комерційну таємницю;
- виключне право дозволу використати комерційну таємницю;
- виключне право перешкоди незаконному розголосу, збору чи використанню комерційної таємниці;
- інакші майнові права інтелектуальної власності, що встановив закон.

Розпорядження відомостями, що містять комерційну таємницю, як-от передавання їх на договірній основі другим особам, входить у склад правових перспектив правовласника.

Суб'єкти права на комерційну таємницю можуть надавати іншим персонам дозвіл використати конфіденційну інформацію у власній сфері. Тобто допускається видача іншим особам ліцензій, що, у свою чергу, можуть володіти виключним чи невиключним характером.

Предметом таких ліцензій переважно виступають технологічні секрети, досвід управлінської, фінансової й виробничої практики тощо, що не виступають об'єктами патентної охорони, але становлять певну комерційну цінність.

У договорі має бути зазначено, чи перебуває інформація [3, с. 98]:

- у спільному володінні обох сторін договору;
- у володінні особи, якій вона належить первинно, а контрагент тільки користується нею;
- чи передається вона в розпорядження на правах власності чи володіння контрагенту.

При створенні чи реорганізації господарських суб'єктів в установчих документах й Статуті мають бути застережені порядок й умови використання інформації, що містить комерційну таємницю.

При припиненні договору чи цивільно-правових відносин із підприємством, на якому працівник був допущений до комерційної таємниці, зобов'язання

не розголошувати комерційну таємницю зберігається протягом строку, передбаченого договором.

У разі порушення зобов'язання про нерозголошення комерційної таємниці порушник за позовом власника інформації відшкодовує йому збитки (у тому числі упушеної вигоди).

Правовий режим комерційної таємниці, встановлений у законодавстві, повинен забезпечувати сполучення приватних інтересів суб'єктів господарювання й публічних інтересів, що викликає необхідність використання як приватно-правового, так й публічно-правового регулювання в цій сфері.

Суб'єктом права на комерційну таємницю (володільцем комерційної таємниці) виступає юридична особа – суб'єкт господарювання чи фізична особа – суб'єкт підприємницької практики.

Оскільки право суб'єктів господарювання на комерційну таємницю, як й будь-яке інше право, має певні межі, не повинне допускатися зловживання цим правом. Право суб'єктів господарювання на комерційну таємницю не може бути використане для приховування правопорушень й завдання збитку державним та суспільним інтересам, а також правам та законним інтересам інших суб'єктів господарювання.

Право суб'єктів господарювання на комерційну таємницю закріплюється в таких локальних актах: установчих документах (статуті чи засновницькому договорі), Правилах внутрішнього трудового розпорядку, колективному договорі, Положенні про комерційну таємницю суб'єктів господарювання й правилах її зберігання, Положенні про дозвільну систему доступу до комерційної таємниці тощо.

У регулюванні відносин щодо встановлення й охорони комерційної таємниці повинен дотримуватися певний баланс приватних інтересів суб'єктів господарювання й публічних інтересів. Тому для найбільш ефективної реалізації права на комерційну таємницю, при визначенні списку відомостей, що складають цю таємницю, суб'єкту господарювання слід враховувати як законодавчі обмеження, так й власні інтереси [6, с. 40].

До відомостей, що не можуть складати комерційну таємницю, відносяться: відомості, зазначені в постанові Кабінету Міністрів України від 09.08.1993 року № 611; відомості, що у відповідності до чинного законодавства підлягають обнародуванню, загальнодоступність яких гарантується Конституцією й законами України й не може бути обмежена; відомості, що складають державну таємницю; відомості, захищені правом інтелектуальної, у тому числі промислової, власності. Включення вищевказаних відомостей до комерційної таємниці суб'єктів господарювання виступає неправомірним.

За винятком зазначених обмежень, визначення список відомостей, що складають комерційну таємницю, слід розглядати як одну з правомочностей права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю, яке здійснюється ним на свій розсуд й у своєму інтересі. Вказане право не може бути неправомірно обмежене шляхом законодавчого встановлення списку й змісту відомостей, що складають комерційну таємницю.

Для завершення формування інституту комерційної таємниці як інституту господарського законодавства й удосконалення законодавства в цій сфері необхідне прийняття спеціального Закону, що регулюватиме визначення, використання, поширення, зберігання й захист комерційної таємниці суб'єктів господарювання.

У юридичній науці пануючою виступає точка зору, що суб'єктом права на комерційну таємницю виступають суб'єкти підприємницької практики. Положення статті 36 Господарського кодексу України також визначають, що комерційною таємницею визнаються відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою й іншою діяльністю суб'єктів господарювання, що не виступає державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єктів господарювання [5, с. 21].

Зазначене, однак, не виключає можливість фізичних й юридичних осіб, що не займаються підприємництвом, бути суб'єктом права на комерційну таємницю. Слід враховувати, що норми Господарського Кодексу України поширюються тільки на регулювання відносин, виникаючих у сфері господарювання у зв'язку з участю в них суб'єктів господарювання. Цивільного Кодексу України не обмежує коло суб'єктів права на комерційну таємницю. Подібні обмеження відсутні також в інших законодавчих актах. Тому слід погодитися з вченими, що вважають, що володільцем комерційної таємниці може бути будь-що фізична чи юридична особа, у тому числі й та, що не здійснює підприємницьку діяльність. Так, фізична особа, що перестала займатися підприємництвом зберігає право на комерційну таємницю.

Юридичні особи, що не займаються підприємництвом, також можуть бути суб'єктом права на комерційну таємницю, якщо володіння нею необхідне для реалізації мети практики таких осіб. Іноземні фізичні й юридичні особи мають право на комерційну таємницю на рівних засадах з громадянами України й юридичними особами, створеними за законодавством України.

Суб'єктом права інтелектуальної власності на комерційну таємницю виступають також правонаступники володільця комерційної таємниці, тобто особи, що набули прав на неї на підставі договору з володільцем таємниці чи закону.

Чинним законодавством визначений перелік майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю. На відміну від інших інститутів права інтелектуальної власності, для яких виступає характерним наявність фігури творця результату інтелектуальної практики, який володіє комплексом особистих немайнових прав, у сфері правової охорони комерційної таємниці права інтелектуальної власності визнаються за особою, що на законних підставах отримала й зберігає у таємниці відомості виробничого, технічного, організаційного чи іншого характеру. Права на комерційну таємницю належать особі, що правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором (ч. 2 статті 506 Цивільного Кодексу України). Така особа не обов'язково має бути автором відповідних відомостей. Тому Цивільного Кодексу України, визначаючи перелік інтелектуальної власності на комерційну таємницю, обмежується тільки майновими правами [4, с. 79].

Суб'єкт права на комерційну таємницю вправі у будь-який час на свій розсуд публічно розкрити інформацію, що становить комерційну цінність, якщо такі дії не порушують права інших осіб, а також надати чи передати права на комерційну таємницю іншим особам на підставі ліцензійного договору чи договору про передачу майнових прав інтелектуальної власності. Такі договори мають бути вчинені у письмовій формі й не потребують державної реєстрації. Умови ліцензійного договору й договору

про передання майнових права на комерційну таємницю визначаються сторонами за їх згодою на свій розсуд. При цьому у таких договорах доцільно встановити обов'язок набувача (ліцензіата) вживати заходів щодо подальшого збереження у таємниці відомостей, що становлять предмет договору.

Цивільний Кодекс України у статті 507 встановлює обов'язок органів державної влади охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, що виступає комерційною таємницею, надану їм з ціллю отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Така інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення чи не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання.

Захист права на комерційну таємницю може здійснюватися в адміністративному й у судовому порядкух. В адміністративному порядку захист права на комерційну таємницю здійснюється шляхом звернення із заявою до Антимонопольного комітету України чи до його територіальних органів. Відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» порушенням конкуренції вважаються неправомірні дії у вигляді збирання, розголошення чи використання відомостей, що у відповідності до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту. Рішення Антимонопольного комітету може бути оскаржене у судовому порядку.

У судовому порядку також можуть розглядатися спори з приводу незаконного розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю,

порушення умов ліцензійного договору чи договору про передачу прав інтелектуальної власності на таємницю, незаконне збирання комерційної таємниці, а також інші спори, що стосуються порушення прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Висновки. Отже, громадяни, юридичні особи, що володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного й іншого характеру, одержаною за власні кошти, чи такою, що виступає предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного й іншого інтересу й не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність до категорії конфіденційної, й встановлюють для неї систему (способи) захисту.

Стаття 38 Закону України «Про інформацію» встановлює, що інформація може бути об'єктом права власності фізичних й юридичних осіб, яке виникає на основі створення інформації своїми силами й за свій рахунок чи договору на створення чи придбання інформації. Інформація може бути об'єктом права власності як у повному обсязі, так й об'єктом тільки володіння, користування чи розпорядження. Важливо відокремлювати ці права в договорі про передачу ноу-хау.

Предметом договору на придбання ноу-хау може бути надання права на використання конфіденційної інформації її отримувачем способом, обумовленим сторонами договору, з обов'язковими застереженнями, що б забороняли передачу такої інформації третім особам без згоди її власника й передбачали прийняття інших заходів, спрямованих на збереження її секретності. Необхідно зазначити, що застереження про передачу секретної інформації третім особам виникає автоматично стосовно договорів про науково-технічної інформації.

Список літератури:

1. Закон України «Про державну таємницю». За станом на 1 березня 2005 року / Верховна Рада України. – К.: Парламентське видавництво, 2005. – 35 с.
2. Жилинский С. Э. Предпринимательское право (правовая основа предпринимательской деятельности): Учебник для вузов / Предисл. проф. В. Ф. Яковлева. – 5-е изд., Перераб. и доп. – М.: Норма, 2009. – 928 с.
3. Манжук К. В. Право інтелектуальної власності. – Кіровоград, 2005. – 60 с.
4. Орлюк О. П., Андрощук Г. О., Бутнік-Сіверський О. Б. Право інтелектуальної власності. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
5. Паладій М. В., Мироненко Н. М., Жаров В. О. Право інтелектуальної власності. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.
6. Понікаров В. Д., Славінська О. М., Єрмоленко О. О. Авторські права й інтелектуальна власність. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 100 с.

Фузик А.В.

Дніпровський районний суд міста Києва

СУБ'ЄКТЫ ПРАВА НА КОММЕРЧЕСКУЮ ТАЙНУ

Аннотация

В статье исследовано правовое положение субъектов права на коммерческую тайну. Рассмотрены виды субъектов права на коммерческую тайну. Проанализировано содержание прав интеллектуальной собственности на коммерческую тайну. Охарактеризованы защиту прав субъектов права на коммерческую деятельность. Исследовано обязанности органов государственной власти по защите коммерческой информации.

Ключевые слова: коммерческая тайна, правовое регулирование, защита, субъекты права, юридические лица.

Fuzik A.V.

Dniprovskiy District Court in Kiev

SUBJECTS OF THE LAW ON COMMERCIAL SECRET

Summary

The article examines the legal status of subjects of the law on commercial secret. Considered the subjects of rights to a trade secret. Analyzed the content of intellectual property rights on a commercial secret. Characterized by the protection of the rights of subjects of law on commercial activity. Investigated obligations of the state authorities for the protection of commercial information.

Keywords: commercial secret, regulation, protection, legal entities, legal entities.